

вивчення навчального курсу строки подання виконаних робіт, а також правила їх оформлення тощо.

Студент виступає як справжній суб'єкт освітнього процесу через постійну комунікацію з викладачами, асистентами, студентським та технічним відділами в навчальних чатах, через університетську пошту тощо. Терміни відповіді, зазвичай, не більше 24 годин. Студент впливає на освітній процес (зміст програм, появу нових курсів тощо) також через обов'язкове оцінювання всіх своїх курсів наприкінці кожного семестру.

Таким чином, в освітньому процесі Швейцарського університету UniDistance представлено основні умови розвитку навчальної самоорганізації студентів та їх автономії. Відповідна організація освітнього процесу сприяє розвитку компонентів самоорганізації (цілевизначення, планування, рефлексійні, оцінні та вольові механізми, самомотивування). Автономія студента включає широкі можливості управління власною траєкторією навчання та керування нею з метою досягнення поставлених цілей.

Арістова Н. О.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

РОЗВИТОК НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ: СВДОМЕ СПРІЙНЯТТЯ ДІЙНОСТІ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасні діти потребують доступу до якісної освіти, яка може забезпечити формування та розвиток у них певної сукупності навичок, знань, ставлень та цінностей, котра надасть їм змогу досягати успіху в особистому і подальшому професійному житті. Аналіз наукової літератури надає змогу стверджувати, що серед необхідних навичок 21 століття виокремлюють чотири категорії, а саме: фундаментальні, гнучкі, цифрові та професійні (UNICEF, 2019). Грамотність і вміння рахувати визначають як фундаментальні навички, оскільки саме вони є ґрунтовною основою для подальшого навчання, продуктивної праці й активної участі в житті сучасного глобалізованого суспільства. Цифрові навички сприяють розвиткові цифрової грамотності дітей шкільного віку. Діти із розвиненими цифровими навичками здатні отримувати доступ до різного контенту в цифровому форматі, застосовувати різні інформаційно-комунікаційні технології (у тому числі й цифрові), шукати, створювати й керувати необхідною інформацією, накопичувати, поширювати і захищати певний контент в цифровому форматі тощо. Професійні навички, які є визначальними для успішного виконання завдань у певній галузі професійної діяльності, формуються й розвиваються в закладах освіти, які на етапі отримання повної загальної середньої освіти провадять профільне навчання.

Наявність у дітей шкільного віку гнучких навичок сприяє їхньому перетворенню на ініціативних, активних і свідомих громадян, які здатні долати особисті, академічні, соціальні та економічні виклики. Більш того, завдяки гнучким навичкам діти, які постраждали від кризи, можуть ефективно справлятися з отриманими травмами та виявляти стресостійкість у різних кризових ситуаціях. Виконуючи певну поєднувальну роль, гнучкі навички створюють міцне підґрунтя для формування і розвитку фундаментальних, цифрових і професійних навичок. Гнучкі навички складаються з трьох взаємопов'язаних груп, а саме: групи когнітивних навичок, групи соціальних навичок і групи емоційних навичок. До групи когнітивних навичок належить здатність особистості концентруватися, розв'язувати проблеми, робити свідомий вибір, будувати плани і ставити цілі. Здатність до ефективного спілкування, співпраці, розв'язання конфліктних ситуацій та ведення переговорів є невіддільними компонентами групи соціальних навичок. Група емоційних навичок включає здатність особистості розуміти й управляти власними емоціями, справлятися зі стресом, розуміти емоції інших людей, співчувати іншим (UNICEF, 2019).

Формування і розвиток гнучких навичок у дітей шкільного віку не має відбуватися ізольовано від реального світу, воно має бути пов'язане із навчанням, професійно-орієнтованою діяльністю та участю в житті сучасного суспільства (UNICEF, 2019).

У багатьох зарубіжних документах, а саме: «Глобальна рамка професійних навичок» яка була розроблена ЮНІСЕФ (UNICEF, 2019); «Соціально-емоційна освіта і гнучкі навички: аналітичні записки Агенства США з міжнародного розвитку» (USAID, 2018); «Навички соціального прогресу: роль соціальних й емоційних навичок» (OECD, 2015) «Майбутнє освіти і навичок: освіта 2030» (OECD, 2018) визначається, що одне із основних завдань, яке постає перед учителем 21 століття, полягає в тому, щоб навчити учнів свідомо й самостійно усвідомлювати дійсність (оточуюче середовище). А для цього протягом навчання в закладах загальної середньої освіти, починаючи з першого класу, мають створюватися сприятливі умови для того, щоб учні поступово оволодівали певною сукупністю навичок 21 століття (так званими гнучкими навичками), до яких відносимо навички свідомого усвідомлення дійсності. Саме сформованість в учнів закладів загальної середньої освіти цих навичок надає їм змогу розуміти і керувати власними емоціями, думками, прагненнями і поведінкою, будувати і підтримувати позитивно забарвлені взаємовідносини з іншими, а також отримувати від життя максимум користі, шляхом прийняття відповідальних рішень та досягнення значущих для них цілей (Арістова, 2023; Malykhin at al., 2021; Malykhin at al., 2023; Kaupuzs at al., 2023).

Отже, необхідність формування навичок свідомого сприйняття дійсності в дітей шкільного віку є беззаперечною. Вона насамперед пов'язана із тим, що діти, як і дорослі, стикаються з багатьма проблемами і мають бути здатними їх долати: шкільна неуспішність, нездатність засвоїти певний навчальний матеріал, невміння налагоджувати контакти з однолітками й дорослими, емоційно-вольова неготовність до навчання тощо. Тобто, чим раніше діти навчаються розв'язувати проблеми, з якими вони починають стикатися в дитинстві, тим ефективніше вони будуть розв'язувати складні проблеми в подальшому дорослому житті. Більш того, успішне набуття навичок свідомого сприйняття дійсності озброює дітей шкільного віку додатковими інструментами, котрі сприяють їхньому перетворенню на громадян з високим рівнем соціальної відповідальності, автономності та життєстійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістова Н. О. Трикутник партнерства «учителі – учні – батьки»: долаємо стрес разом (за результатами українсько-латвійського проєкта «мережева система підтримки для педагогів, спрямована на зниження рівня тривожності в дітей у регіонах, що постраждали від війни»). *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі*: зб. матеріалів II Міжн. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 22-23 лист. 2022 р. / Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2023. С. 50–52. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734324/>.
2. Malykhin O., Aristova N., Kalinina L., & Opaliuk T. (2021). Developing Soft Skills among Potential Employees: A Theoretical Review on Best International Practices. *Postmodern Openings*, 12(2), 210–232. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.2/304> (дата звернення: 20.08.2023).
3. Malykhin O., Kaupuzs A., Aristova N., Orska R., & Kalvans E. (2023). Anxiety Among School-Age Children in War-Affected Areas in Ukraine and Ways to Reduce it: Parents' Views. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 553–563. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7088> (дата звернення: 12.09.2023).
4. Kaupuzs A., Malykhin O., Aristova N., Kalvans E. & Orska R. (2023). Educators' Feedback on Website "Overcoming Stress and Anxiety Together: Teachers – Schoolchildren – Parents". *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 564–574. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7089> (дата звернення: 15.07.2023).
5. OECD. (2015). Skills for social progress: The power of social and emotional skills. Paris, France: OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264226159-en>. URL: <https://www.oecd.org/education/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm> (дата звернення: 12.09.2023).

6. OECD. (2018). The Future of Education and Skills: Education 2030. URL: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (дата звернення: 21.10.2023).
7. UNICEF. (2019). Global Framework on Transferable Skills [Datafile]. <https://www.unicef.org/media/64751/file/Global-framework-on-transferable-skills-2019.pdf> (дата звернення: 10.09.2022).
8. USAID. (2019). Social and Emotional Learning and Soft Skills: USAID Policy Brief. URL: <https://learningportal.iiep.unesco.org/en/library/social-and-emotional-learning-and-soft-skills-usaid-policy-brief> (дата звернення: 12.04.2023).
9. World Bank. (2018). Step by Step – Toolkit Promoting Social and Emotional Learning (SEL) in Children and Teens. <https://www.worldbank.org/en/topic/education/publication/step-by-step-sel-curricula> (дата звернення: 10.09.2022).

Павловська О. В.
Гімназія № 136 м. Києва
(Київ, Україна)

ДОПРОФІЛЬНЕ ТА ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Протягом багатьох років вибудовувалося сучасне обличчя гімназії № 136 м. Києва – закладу освіти із поглибленим вивченням англійської мови та такими напрямками допрофільної та профільної підготовки учнів, як-от: поглиблене вивчення англійської мови та математики, поглиблене вивчення англійської мови та української мови, поглиблене вивчення англійської мови та історії. Логічно, що забезпечити на високому науково-методичному рівні викладання предметів можуть вчителі – професіонали. Саме таким є колектив вчителів гімназії, серед яких 28 мають вищу категорію, 22 має звання вчитель-методист, 2 – старший учитель, 31 учитель має друковані роботи, 13 мають авторські розробки.

На сьогодні нами зробено чимало кроків в навчальному процесі та виховній роботі, що є підґрунтям для відкриття нових горизонтів для подальшої роботи. Наша гімназія – це захоплюючий простір для навчання. Тут вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами своєї країни.

Колективом гімназії в рамках реалізації завдань експерименту всеукраїнського рівня з теми «Допрофільна підготовка та профільне навчання учнів в освітній системі «гімназія-ліцей»» було розроблено програму спецкурсу «Абетка професійного самовизначення» для учнів 5 – 12 класів, який забезпечує цілісне уявлення про світ професій, сприяє життєво практичній діяльності, допомагає усвідомити професійні можливості свого «я», спрямований на задоволення пізнавальних інтересів у різних галузях діяльності; на забезпечення можливості залучення учнів базової школи до профільно-орієнтаційної, предметно-перетворювальної діяльності, що підвищило ефективність розв’язання проблеми вибору ними напряму допрофільного та профільного навчання в старшій школі.

Для того щоб вибір учнем профільного навчання був умотивованим і свідомим, необхідно створити якісну систему допрофільного навчання, яке має бути методично забезпеченим, обґрунтованим і функційно організованим. Зауважимо, що розв’язання вказаних вище завдань передбачає здійснення підготовки педагогічних працівників до означеної діяльності в процесі внутрішньошкільної науково-методичної роботи як складової організаційно-методичних умов реалізації допрофільного та профільного навчання. Для ефективного допрофільного й профільного навчання необхідне створення організаційно-методичних умов на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого